Il-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropea
STQARRIJA GĦALL-ISTAMPA Nru 228/2021
il-Lussemburgu, 21 ta' Diċembru 2021

Stampa u Informazzjoni

Sentenza fil-Kawża C-497/20
Randstad Italia

Id-dritt tal-Unjoni ma jipprekludix li l-qorti suprema tal-ordinament ġudizzjarju ta' Stat Membru ma tkunx tista' tannulla sentenza mogħtija bi ksur ta' dan id-dritt mill-qorti suprema tal-ordinament amministrattiv ta' dan l-Istat Membru

Dan huwa mingħajr preġudizzju, madankollu, għall-possibbiltà għall-persuni leżi minn tali ksur li jitolbu kumpens mingħand l-Istat Membru kkonċernat

Azienda USL Valle d'Aosta (l-Aġenzija tas-Saħħa Lokali tar-Reġjun ta' Valle d'Aosta, l-Italja) nediet proċedura ta' għoti ta' kuntratt pubbliku, sabiex tiġi nnominata aġenzija tal-impjieg għall-provvista temporanja ta' persunal. Randstad Italia SpA (iktar 'il quddiem "Randstad") kienet fost l-offerenti li pparteċipaw f'din il-proċedura. Wara l-evalwazzjoni tal-offerti tekniċi, Randstad ġiet eskluża, għar-raġuni li l-offerta tagħha ma kinitx laħqet il-marka li tikkorrispondi għal-livell minimu obbligatorju stabbilit.

Randstad ippreżentat, quddiem il-qorti amministrattiva tal-ewwel istanza kompetenti, rikors intiż, minn naħa, sabiex jikkontesta l-esklużjoni tagħha mill-proċedura ta' għoti ta' kuntratt u, min-naħa l-oħra, sabiex juri l-irregolarità ta' din il-proċedura. Ir-rikors ġie ddikjarat ammissibbli iżda ġie miċħud fuq il-mertu. Madankollu, adit fl-appell, il-Consiglio di Stato (il-Kunsill tal-Istat, l-Italja) qies li l-aggravji intiżi sabiex jikkontestaw ir-regolarità tal-proċedura kellhom jiġu ddikjarati inammissibbli, peress li Randstad ma kellhiex *locus standi* sabiex tqajjem dawn l-aggravji. Għalhekk, huwa biddel is-sentenza mogħtija fl-ewwel istanza fuq dan il-punt. Randstad appellat minn din is-sentenza quddiem il-Corte suprema di cassazione (il-Qorti Suprema tal-Kassazzjoni, l-Italja). Din enfasizzat, fuq il-mertu, li r-rifjut mill-Consiglio di Stato (il-Kunsill tal-Istat) li jeżamina l-aggravji bbażati fuq l-irregolarità tal-proċedura ta' għoti ta' kuntratt jippreġudika d-dritt għal rimedju effettiv, fis-sens tad-dritt tal-Unjoni. Madankollu, hija rrilevat li d-dritt kostituzzjonali Taljan [1], kif interpretat mill-Corte costituzionale (il-Qorti Kostituzzjonali, l-Italja) [2], jeżiġi li tali appell jiġi ddikjarat inammissibbli. Fil-fatt, **kontra d-deċiżjonijiet tal-Consiglio di Stato (il-Kunsill tal-Istat), l-appell ta' kassazzjoni huwa ammess biss għal aggravji relatati mal-ġurisdizzjoni**, filwaqt li, f'dan il-każ, l-appell ta' Randstad kien ibbażat fuq aggravju bbażat fuq ksur tad-dritt tal-Unjoni.

F'dan il-kuntest, il-Corte suprema di cassazione (il-Qorti Suprema tal-Kassazzjoni) iddeċidiet li tadixxi lill-Qorti tal-Ġustizzja sabiex tikkjarifika, essenzjalment, jekk id-dritt tal-Unjoni [3] jipprekludix dispożizzjoni tad-dritt intern li, skont il-ġurisprudenza nazzjonali, ma tippermettix lill-parti fil-kawża tikkontesta, fil-kuntest ta' appell ta' kassazzjoni quddiem din il-qorti, il-konformità mad-dritt tal-Unjoni ta' sentenza tal-qorti suprema tal-ordinament amministrattiv.

Il-Qorti tal-Ġustizzja, komposta bħala Awla Manja, tiddeċiedi li tali dispożizzjoni hija konformi mad-dritt tal-Unjoni.

---

[1] It-tmien paragrafu tal-Artikolu 111 tal-Kostituzzjoni Taljana.
[2] Sentenza Nru 6/2018 tat-18 ta' Jannar 2018 dwar l-interpretazzjoni tat-tmien paragrafu tal-Artikolu 111 tal-Kostituzzjoni Taljana.
[3] Artikolu 4(3) u Artikolu 19(1) TUE u Artikolu 1(1) u (3) tad-Direttiva tal-Kunsill 89/665/KEE tal-21 ta' Diċembru 1989 dwar il-koordinazzjoni tal-liġijiet, ir-regolamenti u d-dispożizzjonijiet amministrattivi rigward l-applikazzjoni tal-proċeduri ta' reviżjoni għall-għoti ta' kuntratti ta' provvista pubblika u xogħlijiet pubbliċi (ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 6, Vol. 1, p. 246, rettifika fil-ĠU 2016, L 63, p. 44), kif emendata bid-Direttiva 2014/23/UE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-26 ta' Frar 2014 (ĠU 2014, L 94, p, 1, rettifiki fil-ĠU 2015, L 114, p. 24, u fil-ĠU 2018, L 82, p. 17), moqrija fid-dawl tal-Artikolu 47 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea (iktar 'il quddiem il-"Karta").

Il-kunsiderazzjonijiet tal-Qorti tal-Ġustizzja

Fir-rigward tal-prinċipju ta' awtonomija proċedurali, il-Qorti tal-Ġustizzja tosserva li, bla ħsara għall-eżistenza ta' regoli tal-Unjoni fil-qasam, **huwa l-ordinament ġuridiku intern ta' kull Stat Membru li għandu jirregola l-modalitajiet proċedurali tar-rimedji sabiex jiżgura lill-partijiet fil-kawża, fl-oqsma koperti mid-dritt tal-Unjoni, ir-rispett tad-dritt tagħhom għal protezzjoni ġudizzjarja effettiva, fis-sens tal-Artikolu 19 TUE**. Madankollu, għandu jiġi żgurat li dawn il-modalitajiet ma jkunux inqas favorevoli minn dawk f'sitwazzjonijiet simili suġġetti għad-dritt intern (prinċipju ta' ekwivalenza) u li ma jirrendux impossibbli fil-prattika jew eċċessivament diffiċli l-eżerċizzju tad-drittijiet mogħtija mid-dritt tal-Unjoni (prinċipju ta' effettività). Għalhekk, id-dritt tal-Unjoni, bħala prinċipju, ma jipprekludix li l-Istati Membri jillimitaw jew jissuġġettaw għal kundizzjonijiet l-aggravji li jistgħu jiġu invokati fil-proċeduri ta' kassazzjoni, bil-kundizzjoni li dawn iż-żewġ prinċipji jiġu osservati.

F'dak li jirrigwarda l-**prinċipju ta' ekwivalenza**, il-Qorti tal-Ġustizzja tirrileva li, f'dan il-każ, il-ġurisdizzjoni tal-qorti tar-rinviju sabiex tieħu konjizzjoni ta' appelli minn sentenzi tal-Consiglio di Stato (il-Kunsill tal-Istat) hija limitata skont l-istess modalitajiet, kemm jekk ikunu bbażati fuq dispożizzjonijiet tad-dritt nazzjonali kif ukoll fuq dispożizzjonijiet tad-dritt tal-Unjoni. Konsegwentement, l-osservanza ta' dan il-prinċipju hija żgurata.

Fir-rigward tal-**prinċipju ta' effettività**, il-Qorti tal-Ġustizzja tfakkar li d-dritt tal-Unjoni ma għandux l-effett li jġiegħel lill-Istati Membri jistabbilixxu rimedji legali differenti minn dawk stabbiliti mid-dritt intern, sakemm ma jkun hemm ebda rimedju ġudizzjarju li jippermetti li jiġi żgurat ir-rispett tad-drittijiet li l-partijiet fil-kawża jisiltu mid-dritt tal-Unjoni. Sakemm, f'dan il-każ, il-qorti tar-rinviju tikkonstata l-eżistenza ta' tali rimedju ġudizzjarju, li jidher *a priori* li huwa l-każ, huwa perfettament possibbli, mill-perspettiva tad-dritt tal-Unjoni, għall-Istat Membru kkonċernat, li jagħti lill-qorti suprema tal-ordinament amministrattiv tiegħu l-ġurisdizzjoni li tiddeċiedi fl-aħħar istanza dwar it-tilwima, fil-fatt u fid-dritt, u li jipprekludi, konsegwentement, li din l-istess tilwima tkun tista' terġa' tiġi eżaminata fil-mertu fil-kuntest ta' appell ta' kassazzjoni quddiem il-qorti suprema tal-ordinament ġudizzjarju tiegħu. Għalhekk, id-dispożizzjoni nazzjonali inkwistjoni lanqas ma tippreġudika l-prinċipju ta' effettività u ma tirrileva ebda element li jippermetti li jiġi konkluż li hemm ksur tal-Artikolu 19 TUE. Din il-konklużjoni ma hijiex f'kontradizzjoni mad-dispożizzjonijiet tad-Direttiva 89/665 li, fil-qasam tal-għoti ta' kuntratti pubbliċi, jobbligaw lill-Istati Membri jiggarantixxu d-dritt għal rimedju effettiv [4].

Madankollu, il-Qorti tal-Ġustizzja tirrileva li, fir-rigward tad-dritt għal rimedju effettiv iggarantit minn din id-direttiva u mill-Artikolu 47 tal-Karta, **il-Consiglio di Stato (il-Kunsill tal-Istat) kien żbaljat meta qies bħala inammissibbli r-rikors ta' Randstad quddiem il-qrati amministrattivi**. F'dan ir-rigward, il-Qorti tal-Ġustizzja tfakkar, minn naħa, li huwa biżżejjed, sabiex dan ir-rikors jiġi ddikjarat ammissibbli, li teżisti possibbiltà li l-awtorità kontraenti jkollha, fil-każ li fih ir-rikors jintlaqa', tirrepeti l-proċedura ta' għoti ta' kuntratt pubbliku. Min-naħa l-oħra, skont l-imsemmija direttiva, ir-rikors jista' jiġi ppreżentat biss mill-offerent li jkun għadu mhux definittivament eskluż mill-proċedura ta' għoti ta' kuntratt, u l-esklużjoni ta' offerent tkun definittiva biss jekk tkun ġiet ikkomunikata lilu u tkun ġiet "ikkunsidrata legali" minn qorti indipendenti u imparzjali [5].

F'dan il-każ, il-Consiglio di Stato (il-Kunsill tal-Istat) kiser din ir-regola, sa fejn kemm fil-mument li fih Randstad ippreżentat ir-rikors tagħha quddiem il-qorti tal-ewwel istanza kif ukoll fil-mument meta din tat deċiżjoni, id-deċiżjoni tal-kumitat għall-għoti li jeskludi lil dan l-offerent mill-proċedura kienet għadha ma ġietx ikkunsidrata legali mill-imsemmija qorti jew minn xi korp ieħor ta' reviżjoni indipendenti.

Madankollu, f'sitwazzjoni bħal dik f'din il-kawża, fejn id-dritt proċedurali nazzjonali jippermetti, fih innifsu, lill-persuni interessati jippreżentaw rikors quddiem qorti indipendenti u imparzjali u li jsostnu quddiemha, b'mod effettiv, ksur tad-dritt tal-Unjoni kif ukoll tad-dispożizzjonijiet tad-dritt nazzjonali li jittrasponuh fl-ordinament ġuridiku intern, iżda fejn il-qorti suprema tal-ordinament amministrattiv

[4] Artikolu 1(1) u (3) tad-Direttiva 89/665.
[5] Artikolu 2a(2) tad-Direttiva 89/665, interpretat fid-dawl tal-Artikolu 47 tal-Karta.

tal-Istat Membru kkonċernat, li tiddeċiedi fl-aħħar istanza, tissuġġetta indebitament l-ammissibbiltà ta' dan ir-rikors għal kundizzjonijiet li għandhom bħala effett li jċaħħdu lil dawn il-persuni interessati mid-dritt tagħhom għal rimedju effettiv, **id-dritt tal-Unjoni ma jeżiġix li dan l-Istat Membru jipprevedi, sabiex jirrimedja l-ksur ta' dan id-dritt għal rimedju effettiv, il-possibbiltà li tiġi adita l-qorti suprema tal-ordinament ġudizzjarju b'appell minn tali deċiżjonijiet ta' inammissibbiltà mill-qorti amministrattiva suprema.**

Fl-aħħar nett, il-Qorti tal-Ġustizzja tenfasizza li **din is-soluzzjoni hija bla ħsara għall-possibbiltà li għandhom l-individwi li, jekk ikun il-każ, ikunu leżi mill-ksur tad-dritt tagħhom għal rimedju effettiv minħabba deċiżjoni ta' qorti li tiddeċiedi fl-aħħar istanza, li jistabbilixxu r-responsabbiltà tal-Istat Membru kkonċernat**, sakemm il-kundizzjonijiet previsti mid-dritt tal-Unjoni dwar dan ikunu ssodisfatti, b'mod partikolari dik dwar in-natura suffiċjentement ikkaratterizzata tal-ksur tal-imsemmi dritt.

NOTA: Ir-rinviju għal deċiżjoni preliminari jippermetti, lill-qrati tal-Istati Membri fil-kuntest ta' kawża mressqa quddiemhom, li jitolbu lill-Qorti tal-Ġustizzja interpretazzjoni tad-dritt tal-Unjoni jew li tiddeċiedi dwar il-validità ta' att tal-Unjoni. Il-Qorti tal-Ġustizzja ma taqtax il-kawża nazzjonali. Hija l-qorti nazzjonali li għandha ssib soluzzjoni għall-kawża skont id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Ġustizzja. Din id-deċiżjoni torbot, bl-istess mod, lill-qrati nazzjonali l-oħra li quddiemhom titressaq problema simili.

Dokument mhux uffiċjali għall-użu tal-mezzi tal-komunikazzjoni li ma jorbotx lill-Qorti tal-Ġustizzja.

It-test sħiħ tas-sentenza jinsab fis-sit CURIA mill-jum li fih tingħata s-sentenza

Kuntatt għall-istampa: Jacques René Zammit ☎ (+352) 4303 3355